

DARIUSZ NOWOTNIK
Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

Migracje zagraniczne w krajach Unii Europejskiej w warunkach kryzysu gospodarczego

Przedmiotem niniejszej pracy jest wpływ kryzysu gospodarczego oraz wydarzeń geopolitycznych na zmiany w ruchu migracyjnym w Unii Europejskiej. Celem artykułu jest ukazanie przyczyn, konsekwencji oraz przypuszczalnych dalszych zmian w ruchu migracyjnym na obszarze Unii Europejskiej.

Migracje zagraniczne na obszarze Unii Europejskiej w latach 2005–2009 charakteryzowały się zmiennością natężenia oraz kierunku. Bezpośredni wpływ na nie miały wielkie wydarzenia geopolityczne i ekonomiczne, jakimi były dwukrotne poszerzenie granic Unii Europejskiej (2004, 2007), poszerzenie strefy Schengen (2007) oraz globalny kryzys gospodarczy (2007). Podczas największego poszerzenia Unii Europejskiej w 2004 r. ludność z Estonii, Łotwy, Litwy, Polski, Czech, Słowacji, Węgier, Słowenii, Cypru i Malty, w liczbie 74,14 mln osób, uzyskała możliwość swobodnego przemieszczania się po pozostałych krajach należących do tej organizacji gospodarczej. Zapoczątkowało to wzmożony ruch migracyjny ludności z Europy Środkowej i Wschodniej do Europy Zachodniej i Północno-Zachodniej. Były to migracje głównie zarobkowe, związane z dużymi różnicami wynagrodzeń za wykonywanie podobnych prac na korzyść państw zachodnich. Należy jednak uwzględnić, że możliwość podjęcia pracy przez obywateli nowych państw unijnych w 2004 r. dopuściły tylko Wielka Brytania, Irlandia i Szwecja. W 2006 r. swoje rynki otworzyły Hiszpania, Portugalia, Finlandia, Grecja i Włochy, natomiast w 2008 r. Holandia, Luksemburg i Francja. Od roku 2009 dostępny jest również belgijski rynek pracy. W 2011 r. otworzone zostaną rynki pracy w Niemczech i Austrii. W 2007 r. do Unii Europejskiej przystąpiły Rumunia i Bułgaria, dzięki czemu liczba jej mieszkańców zwiększyła się o 29,24 mln osób, które jak ich poprzednicy z 2004 r. uzyskały możliwość podjęcia pracy zarobkowej w państwach unijnych, które nie wprowadziły dla nich tymczasowych ograniczeń związanych z możliwością zatrudnienia na ich obszarze. W roku 2007 nastąpiło także niezwykle ważne wydarzenie związane z przyjęciem nowych państw do strefy Schengen. Dzięki temu możliwość sprawniejszego poruszania się po znacznej części Europy zyskały kraje, które wstąpiły do Unii Europejskiej w 2004 r. (za wyjątkiem Cypru). W tym samym roku ujawnił się również kryzys gospodarczy. W Stanach Zjednoczonych Ameryki zaczęły upadać banki oferujące kredyty hipoteczne na zakup nowych mieszkań. Stało się tak z powodu słabego nadzoru nad kredytami, w wyniku czego banki prowadziły ryzykowną politykę kredytową, opartą na chęci uzyskania maksymalnych zysków. Bankructwa banków spowodowały problemy w firmach i instytucjach, które posiadały w nich depozyty, przez co utraciły znaczne fundusze (Monkiewicz

2008). Konsekwencją tego były masowe zwolnienia oraz rozprzestrzenianie się kryzysu gospodarczego. W 2008 r. kryzys dotarł do krajów Unii Europejskiej. Na rynkach finansowych zaczęła panować coraz większy niepokój, a natężenie ruchu migracyjnego zaczęło spadać.

ROLA MIGRACJI WE WSPÓŁCZESNYCH GOSPODARKACH

Ruch migracyjny ma duże znaczenie w Unii Europejskiej. To właśnie on kształtuje obecny bilans demograficzny w większości krajów tej organizacji gospodarczej, a tym samym wpływa na wzrost lub spadek liczby ludności oraz stosunek liczby osób w wieku produkcyjnym do liczby osób w wieku poprodukcyjnym. W krajach starej Unii Europejskiej (UE-15), większy udział salda migracji od przyrostu naturalnego w przyroście rzeczywistym utrzymuje się od 1989 r., co związane jest z upadkiem komunizmu w krajach Europy Środkowej i Wschodniej i uzyskaniem możliwości swobodnej emigracji przez ich mieszkańców. Natomiast w krajach przyjętych do tej organizacji w 2004 i 2007 r. zarówno przyrost naturalny jak i saldo migracji są od 1994 r. ujemne, co przyczynia się do spadku liczby mieszkańców oraz starzenia się społeczeństwa na tym obszarze (Sobotka 2009).

Migracje zagraniczne mogą pomóc krajom Unii Europejskiej w walce z problemami demograficznymi wynikającymi ze starzenia się społeczeństwa. Według prognoz, od ok. 2020 r. Unia Europejska będzie potrzebować stale coraz większej liczby obcokrajowców w wieku produkcyjnym w celu zrównoważenia wzrostu liczby emerytów. Według jednego z modeli w 2050 r. zapotrzebowanie na pracowników z krajów spoza Unii Europejskiej sięgnie ok. 130 milionów osób. Istnieją jednak inne możliwości, takie jak zwiększenie efektywnego wieku emerytalnego, wzrost podatków w celu sfinansowania emerytur bądź obniżenie emerytur, jednak nie są one najkorzystniejsze i powodują ubożenie społeczeństwa. Powinny jednak nieco złagodzić skutki wzrostu liczby emerytów w stosunku do osób w wieku produkcyjnym (Alonso 2009).

Poza tym migracje zagraniczne wpływają na wzrost lub spadek bezrobocia, kształtowanie wizerunku oraz polityki zagranicznej poszczególnych krajów, a także wzrost lub spadek zainteresowania danymi obszarami przez inwestorów zagranicznych.

POZYTYWNE I NEGATYWNE SKUTKI MIGRACJI W KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ

Współczesne ruchy migracyjne na obszarze Unii Europejskiej doprowadziły do wyodrębnienia się krajów emigracyjnych w jej wschodniej i imigracyjnych w jej zachodniej części. Wyjątek stanowią Irlandia na zachodzie, gdzie saldo migracji jest ujemne, oraz Słowacja, Czechy, Węgry i Grecja na wschodzie i południowym-wschodzie, gdzie saldo migracji jest dodatnie. Różnice pomiędzy wschodnią i zachodnią częścią Unii Europejskiej związane są z ich ekonomiczną, infrastrukturalną, technologiczną, gospodarczą i historyczną przeszłością. Zwłaszcza uwarunkowania historyczne mają duży wpływ na główne kierunki obecnych

migracji. Związane są one z izolacją krajów bloku wschodniego od gospodarki wolnorynkowej oraz pomocy gospodarczej ze Stanów Zjednoczonych Ameryki po II wojnie światowej. Kraje Europy Zachodniej wykorzystały 13,5 mld dolarów spośród 17 mld przyznanych według Planu Marshalla. Największą pomoc przyjęły Wielka Brytania (3,5 mld USD), Francja (2,7 mld USD) oraz Włochy i RFN (po 1,5 mld USD) (Polska Agencja Prasowa). Dzięki zastrzykowi amerykańskiej gotówki gospodarka krajów Europy Zachodniej zaczęła się szybko odbudowywać i rozwijać, a Europy Środkowej i Wschodniej pozostawała coraz bardziej w tyle. Nie dziwi więc fakt, że obecnie w wolnej Europie kraje nowo przyjęte do Unii Europejskiej, które przeszły szereg reform wewnętrznych, znajdują się niejako „na dorobku” łącznie z ich społeczeństwami. Stąd są one krajami emigracyjnymi, a w konsekwencji kraje Europy Zachodniej – krajami imigracyjnymi.

Bycie krajem emigracyjnym bądź imigracyjnym ma swoje plusy i minusy. Dzięki migracjom zarobkowym państwa emigracyjne zyskują tzw. tanią siłę roboczą, która często jest lepiej wykształcona od miejscowych pracowników. Kraje te są też mniej narażone na niedobór fachowców w poszczególnych działach gospodarczych. W wyniku natomiast migracji religijnych czy turystycznych zyskuje głównie branża turystyczna. Państwo uzyskuje również środki finansowe z podatków płaconych przez migrantów, którzy zdecydowali się zostać w kraju imigracyjnym na dłużej.

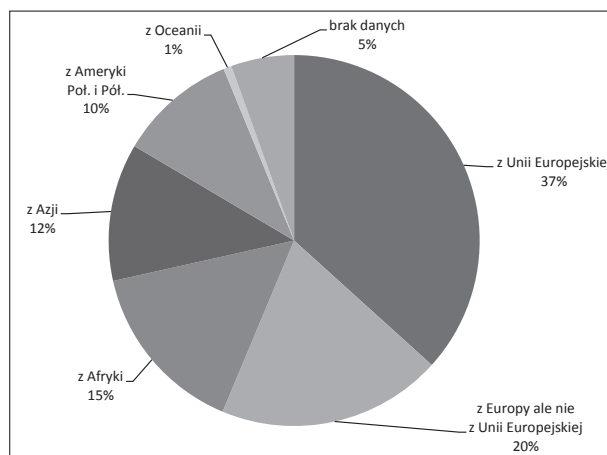
Problemy, z jakimi spotykają się kraje imigracyjne, dotyczą najczęściej konfliktów na tle religijnym i etnicznym. Istotną kwestią jest również problem bezrobotnych obcokrajowców, którzy mimo braku pracy pozostają w kraju imigracyjnym w nadziei na znalezienie pracy zarobkowej. Na bezrobocie narażeni są zwłaszcza ci imigranci, którzy mają niskie wykształcenie i starają się o pracę w sektorach najbardziej dotkniętych przez recesję gospodarczą, takich jak sektor usług i budownictwo (Beets, Willekens 2009). W krajach imigracyjnych występuje też presja społeczna związana z dostępnością do rynku pracy. Wszystkim obywatelom Unii Europejskiej powinny przysługiwać takie same prawa na rynku pracy, jednak stawianie na równi obcokrajowców, zwłaszcza z Europy Środkowej i Wschodniej, z rodowitymi mieszkańcami kraju imigracyjnego często spotyka się z oburzeniem tych drugich. Jest to zauważalne szczególnie wyraźnie w latach globalnego kryzysu gospodarczego.

Kraje emigracyjne zyskują na czasowej zarobkowej migracji swoich obywateli, gdyż zmniejsza się wówczas bezrobocie. Fundusze zarobione przez emigrantów są zwykle transferowane do kraju, z którego wyemigrowali. Emigranci swoją postawą i kompetencją niejako reklamują również swój kraj jako miejsce dobrze wykształconych ludzi, które może być dobrym, potencjalnym obszarem inwestycyjnym. Istnieją jednak również gorsze strony wynikające z emigracji z omawianej grupy krajów. W wyniku emigracji następuje tzw. drenaż mózgow, czyli ubytek najlepiej wykwalifikowanych fachowców na rzecz innych krajów, najczęściej wysoko rozwiniętych. Poza tym emigranci, którzy kiedyś wyjechali, zaczną również wracać, przez co będą stwarzać dodatkowy balast na rynku pracy.

Z migracjami czasowymi mamy do czynienia zwłaszcza obecnie, gdy nie jest konieczne wyjeżdżanie w poszukiwaniu pracy na inny kontynent. Mniejsze odległości umożliwiają kontakty z krajem ojczystym i dzięki temu stwarzają lepsze warunki do powrotu na stałe. Kolejnym negatywnym skutkiem procesów migracyjnych są problemy demograficzne związane z procesem starzenia się ludności, wynikające co prawda z ujemnego przyrostu naturalnego, ale pogłębiane przez ruchy emigracyjne (Fihel, Tyrowicz, Kaczmarczyk 2008).

OBKOKRAJOWCY W UNII EUROPEJSKIEJ

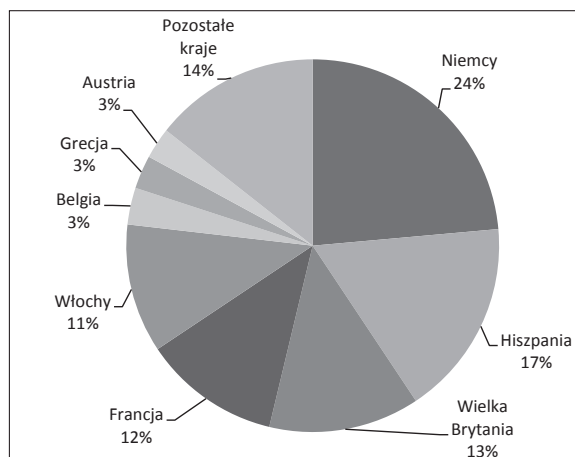
Według danych z Eurostatu w roku 2009 w Unii Europejskiej przebywało 31,86 mln obcokrajowców, co stanowiło 6,4% wszystkich jej mieszkańców. Pochodzą oni głównie z innych krajów unijnych (36%), z krajów europejskich nienależących do Unii Europejskiej (20%) oraz Afryki (15%). Dla 6% obcokrajowców nie jest znane miejsce pochodzenia.

Ryc. 1. Obcokrajowcy w Unii Europejskiej według pochodzenia w 2008 roku

Źródło: Vasileva K., 2009

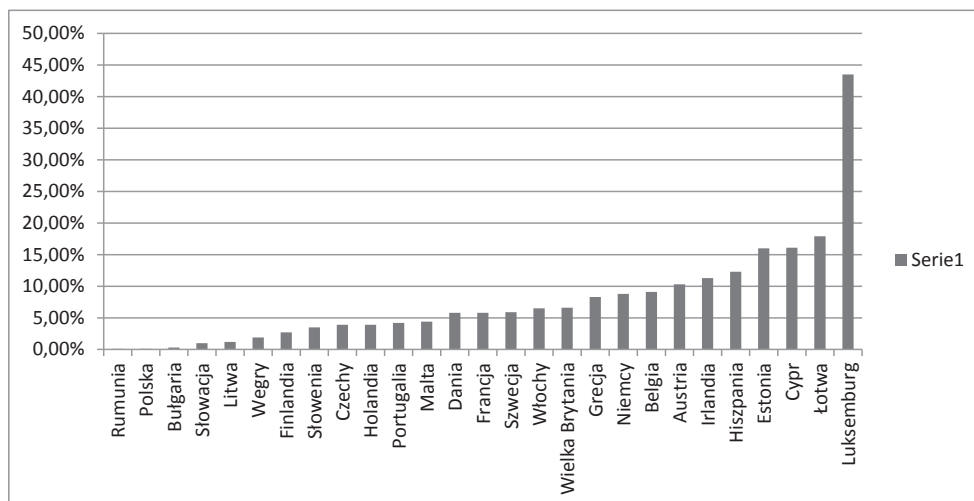
Większość obcokrajowców z Unii Europejskiej zamieszkuje kraje Europy Zachodniej, z czego 77% z nich mieszka w jednym z pięciu krajów, takich jak Niemcy, Hiszpania, Wielka Brytania, Francja i Włochy. Kolejne 9% zamieszkuje Belgię, Grecję i Austrię, natomiast 14% – pozostałe kraje Unii Europejskiej.

Ryc. 2. Rozmieszczenie obcokrajowców w Unii Europejskiej w 2009 roku

Źródło: Vasileva K., 2009

Największy udział obcokrajowców w ogólnej liczbie mieszkańców w 2009 r. odnotowany został w Luksemburgu (43,5%), Szwajcarii (21,7%), na Łotwie (17,9%), Cyprze (16,1%), w Estonii (16%) i Austrii (10,3%). Najmniejszy zaś udział obcokrajowców w ogólnej liczbie mieszkańców odnotowano w Rumunii (0,1%), Polsce (0,1%), Bułgarii (0,3%), Słowacji (1%), Litwie (1,2%) i na Węgrzech (1,9%). Tak duży udział obcokrajowców w Luksemburgu związany jest z małą liczbą mieszkańców oraz dobrze rozbudowaną gospodarką. Duża część obcokrajowców znajduje tu zatrudnienie na wysokich stanowiskach urzędniczych. Natomiast w Szwajcarii ponaddwudziestoprocentowy udział obcokrajowców związany jest z niskimi podatkami, otwartością na obcokrajowców, pięknym położeniem, przewidywalną, stabilną polityką zagraniczną, której priorytetem jest nieangażowanie się w konflikty zbrojne, a także możliwością rozwoju w dużych firmach, a zwłaszcza w bankach.

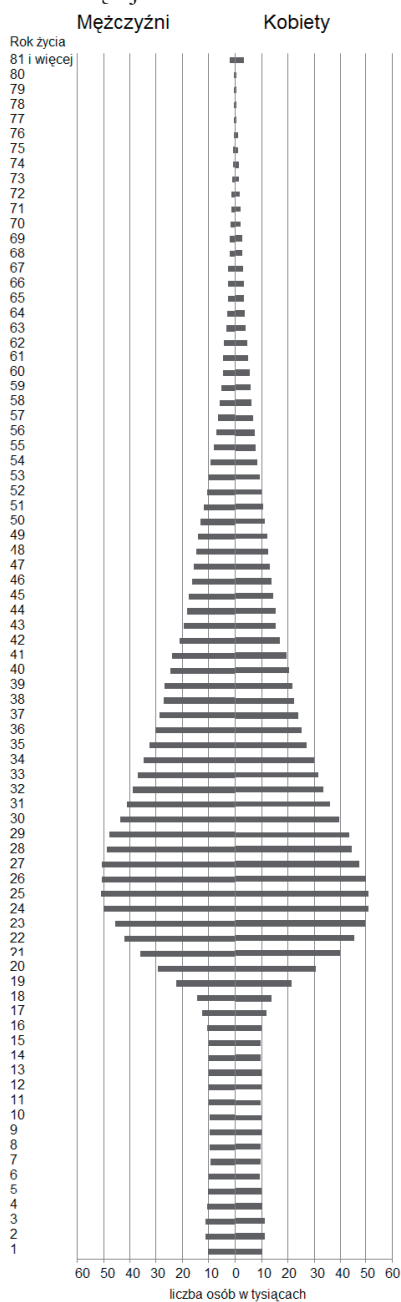
Ryc. 3. Procentowy udział obcokrajowców w krajach Unii Europejskiej w 2009 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Eurostatu

Pod względem ogólnej liczby obcokrajowców zamieszkujących kraje Unii Europejskiej przodują Niemcy, które w 2009 r. zamieszkiwało 7,19 mln emigrantów. 25,2% z nich stanowili Turcy, 7,9% Włosi, 5,7% Polacy, 4,4% Grecy i 3,5% mieszkańcy dawnej Serbii i Czarnogóry. Na drugim miejscu znalazła się Hiszpania z 5,65 mln emigrantów. Największe grupy etniczne w tym kraju stanowili Rumuni (14%), Marokańczycy (12,3%), Ekwadorczycy (8%), Brytyjczycy (6,7%) i Kolumbijczycy (5,4%). Trzecie miejsce zajęły Włochy z 3,39 mln obcokrajowców. Kraj ten zamieszkiwali głównie Rumunii (18,2%), Albańczycy (11,7%), Marokańczycy (10,7%), Chińczycy (4,6%) i Ukraińcy (3,9%). Porównywalną liczbę obcokrajowców we własnym kraju notuje jeszcze czwarta Francja, którą zamieszkuje ich 3,74 mln. Najmniejszą ogólną liczbę obcokrajowców odnotowano na Malcie (18,1 tys.), Bułgarii (23,8 tys.), Islandii (24,4 tys.), Rumunii (31,4 tys.), Polsce (35,9 tys.) i Litwie (41,5 tys.).

Wśród obcokrajowców blisko 59% kobiet pochodziło z przedziału od 20 do 40 lat. Następnie 19% z przedziału od 1 do 20 lat, 18% z przedziału od 40 do 60 lat oraz 4% z przedziału od 60 do 80 i więcej lat.

Spośród obcokrajowców również 59% mężczyzn pochodziło z przedziału od 20 do 40 lat. Następnie 19% z przedziału od 40 do 60 lat, 18% z przedziału od 1 do 20 lat oraz ok. 4% z przedziału od 60 lat do 80 lat i więcej.

Ryc. 4. Obcokrajowcy w Unii Europejskiej według wieku i płci w 2008 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Eurostatu

SALDO I NATĘŻENIE MIGRACJI W LATACH 2004 I 2009

Porównując salda migracji z 2004 i 2009 roku można uzyskać wiarygodne dane na temat ruchu migracyjnego w Europie, względnie niezakłóconego zmianami politycznymi i ekonomicznymi. Co prawda w 2004 r. nastąpiło poszerzenie Unii Europejskiej, jednak dopiero w połowie roku, nie miało więc jeszcze takiego wpływu na natężenie ruchu migracyjnego. Natomiast rok 2009 to wychodzenie z kryzysu gospodarczego i powolna stabilizacja sytuacji gospodarczej na świecie.

Saldo migracji w 2009 r. w porównaniu z rokiem 2004 było wyższe w 11 krajach Unii Europejskiej. Takie wzrosty odnotowano w 11 krajach, w tym największe w Słowenii (517%), Danii (360%) i Szwecji (148%).

Tab. 1. Saldo migracji w latach 2004 i 2009 oraz dynamika migracji dla krajów UE

Państwo	Saldo migracji w tys. osób dla 2004 r.	Saldo migracji w tys. osób dla 2009 r.	Różnica salda migracji w 2009 r. do salda migracji w 2004 r. w tys. osób oraz przyrost salda migracji w procentach (dla danych z 2004 r. = 100%)	
Słowenia	1,9	11,7	9,8	517%
Dania	4,8	22,3	17,5	360%
Szwecja	25,4	63	37,6	148%
Finlandia	6,7	14,5	7,8	118%
Niderlandy	19	36,5	17,5	92%
Polska	-9,4	-1,2	8,2	87%
Rumunia	-10,1	-1,6	8,4	84%
Czechy	18,6	28,3	9,7	52%
Słowacja	2,9	4,4	1,5	52%
Luksemburg	4,4	6,6	2,2	50%
Belgia	43,3	55	11,7	27%
Włochy	379,7	362,3	-17,4	-5%
Węgry	18,2	15,9	-2,3	-12%
Wielka Brytania	222,6	196	-26,6	-12%
Grecja	41,4	27	-14,4	-35%
Francja	109	71,1	-37,9	-35%
Austria	50,6	20,6	-30	-59%
Litwa	-9,6	-15,5	-5,9	-61%
Portugalia	47,2	15,4	-31,8	-67%
Estonia*	0,1	0,03	-0,1	-78%
Hiszpania	629,5	54,5	-575	-91%
Niemcy	82,5	-12,8	-95,3	-115 %
Cypr	15,7	-3,2	-18,9	-120 %
Irlandia*	47,6	-39,9	-87,5	-184%
Malta	1	-1,6	-2,6	-259 %
Łotwa	-1079	-4,7	-3,6	-336 %

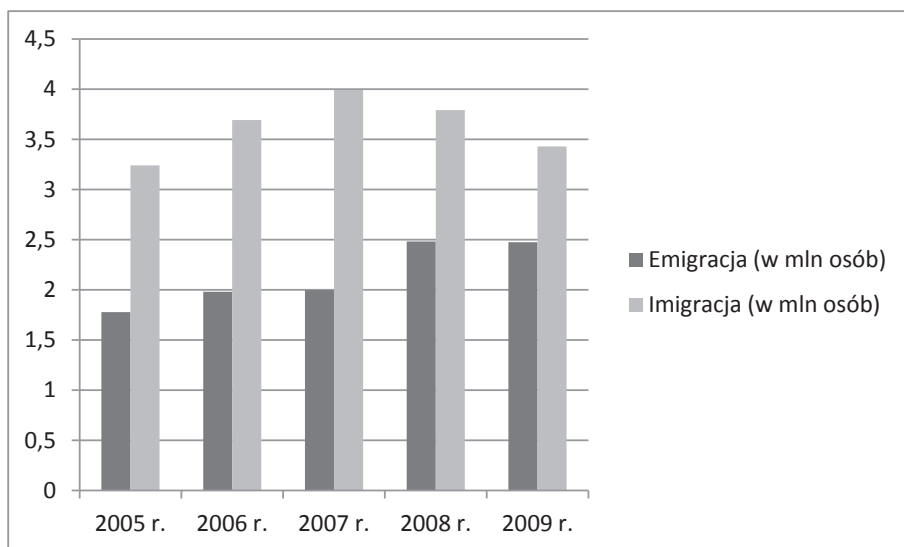
* informacje na podstawie innego źródła danych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Eurostatu

Spadek salda migracji odnotowano w 15 krajach, w tym największy w Niemczech (–115%), na Cyprze (–120%), w Irlandii (–184%), na Malcie (–259%) i Łotwie (–336%). W statystyce nie uwzględniono Bułgarii.

Przekładając procenty na konkretne liczby, najwyższą dodatnią zmianę salda migracji w 2009 r. w porównaniu z 2004 r. miała Szwecja gdzie wzrosła ona o 37,6 tys. osób. Następna pod tym względem była Holandia (wzrost o 17,5 tys. osób), Dania (wzrost o 17,5 tys. osób) i Belgia (wzrost o 11,7 tys. osób). Najwyższe ujemne zmiany salda migracji odnotowały natomiast Hiszpania (–575 tys. osób), Niemcy (–95,3 tys. osób), Irlandia (–87,5 tys. osób) oraz Francja (–38 tys. osób). Dodatnia zmiana salda migracji wystąpiła w krajach, które dobrze zniosły światowy kryzys finansowy, a ujemna w krajach, które ten kryzys najbardziej dotknął (m.in. Grecja, Irlandia, Hiszpania, Portugalia).

W Unii Europejskiej w latach 2005–2009 odnotowano wahania poziomu imigracji oraz stały wzrost emigracji. Współczynniki imigracji generalnie przewyższały dwukrotnie poziom emigracji, w związku z czym w Unii Europejskiej co roku przybywało od ok. 1,5 mln do 2 mln mieszkańców.

Ryc. 5. Emigracja i imigracja w Unii Europejskiej w latach 2005–2009

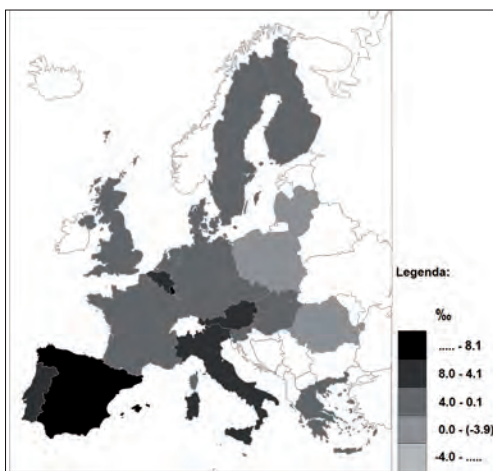
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Eurostat

GLOBALNY KRYZYS I JEGO WPŁYW NA ZMIANY KIERUNKÓW RUCHÓW MIGRACYJNYCH W UNII EUROPEJSKIEJ

Kryzys gospodarczy spowodował, że niektóre kraje dotychczas uchodzące za imigracyjne, miały ujemne saldo migracji. Było to związane z powrotem dużej części emigrantów z krajów Europy Środkowej i Wschodniej, którzy wyemigrowali do krajów Europy Zachodniej i Południowej po kolejnych poszerzeniach Unii Europejskiej.

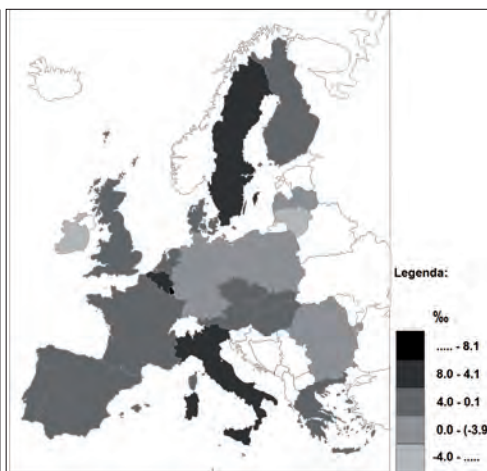
W 2004 r. kraje o dodatnim saldzie migracji znajdowały się głównie w zachodniej Europie. Najwyższe dodatnie saldo migracji miały Cypr (21,3‰), Hiszpania (14,3‰), Irlandia (11,7‰), Włochy (9,6‰) i Luksemburg (9,6‰). Ujemnym lub bliskim zeru bilansem zaś charakteryzowały się kraje Europy Środkowej i Wschodniej, takie jak Litwa (−2,8‰), Łotwa (−0,5‰), Polska (−0,2‰) oraz jeden kraj Europy Zachodniej w postaci Holandii (−0,6‰).

Chaos na rynkach finansowych świata i upadanie kolejnych firm oraz próba obrony przed kryzysem poprzez masowe zwolnienia spowodowały, że w latach 2007–2009 wiele osób straciło pracę. W pierwszej kolejności zwalniane były osoby z najmniejszym stażem pracy i imigranci. Spowodowało to gwałtowne zmiany w ruchu migracyjnym Europy. W 2009 r. największe ujemne saldo migracji miały takie kraje, jak Irlandia (−9‰), Litwa (−4,6‰), Cypr (−4‰), Malta (−3,8‰), Bułgaria (−2,1‰) i Łotwa (−2,1‰), czyli m.in. państwa stosunkowo mocno dotknięte przez kryzys. W Europie nasiliło się również zjawisko reemigracji, przez co takie kraje, jak m.in. Francja, Hiszpania czy Portugalia, opuściła duża część imigrantów, która wróciła do swoich ojczystych krajów, m.in. w Europie Środkowej i Wschodniej. Najwyższe dodatnie salda migracji w 2009 r. na terenie Unii Europejskiej odnotowano w Luksemburgu (13,2‰), Szwecji (6,7‰), Słowenii (5,8‰), Włoszech (5,3‰) i Belgii (5,1‰).

Ryc. 6. Saldo migracji w krajach Unii Europejskiej w 2004 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Eurostatu

Ryc. 7. Saldo migracji w krajach Unii Europejskiej w 2009 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu

SKUTKI ZMIAN KIERUNKÓW MIGRACJI I ICH NATĘŻENIA DLA KRAJÓW UNII EUROPEJSKIEJ

Zmiana kierunku migracyjnego zaburza dotychczasowy ład w Europie. Ludność, która emigrowała z krajów Europy Środkowej i Wschodniej do krajów Europy Zachodniej i nie znalazła zatrudnienia, bądź została zwolniona na skutek światowego kryzysu, zaczęła powracać do swoich ojczyzn, w związku z czym nasiliło się zjawisko reemigracji. Dodatkowo

kraje, które mocno odczuły kryzys, np. Irlandia czy Litwa, odnotowały ujemne saldo migracji. Kolejne kraje, takie jak Grecja, Hiszpania i Portugalia, również mogą niedługo mieć ujemne saldo migracji, w związku z tym że należą do grupy państw, które najsłabiej poradziły sobie ze światowym kryzysem. W tych krajach oprócz zjawiska reemigracji może nasilić się również fala emigracji własnych obywateli do innych rozwiniętych krajów, które mniej ucierpiały w wyniku światowego kryzysu.

Nowe kierunki migracyjne mogą spowodować destabilizację na rynkach pracy w krajach Europy Środkowej i Wschodniej poprzez nagły wzrost bezrobocia. Zwolnienia imigrantów w krajach ogarniętych kryzysem powodują również utratę wielu dobrych fachowców, którzy wrócą do swoich macierzystych krajów. Mniejsza liczba imigrantów przy niepewnej sytuacji finansowej spowoduje również spadek transferu pieniędzy wygoształdowanych przez imigrantów, a przesyłanych z Europy Zachodniej do Europy Środkowej i Wschodniej. Kolejnym skutkiem zmiany kierunków migracyjnych jest też nabranie większego przekonania o konieczności zmiany postrzegania takich gospodarek jak irlandzka czy grecka. Jednocześnie większe znaczenie w Unii Europejskiej powinny osiągać kraje stabilne, także pod względem migracyjnym, takie jak Szwecja, Belgia, Włochy czy Luksemburg.

PODSUMOWANIE

Migracje zagraniczne w Unii Europejskiej w ostatnich latach uwarunkowane były wielkimi wydarzeniami politycznymi i ekonomicznymi, takimi jak dwukrotne poszerzenie Unii Europejskiej w latach 2004 i 2007, poszerzenie strefy Schengen w 2007 r. i globalny kryzys gospodarczy zapoczątkowany w 2007 r. Każde z tych wydarzeń wpływało na natężenie oraz kierunek migracji. W związku z tym obecne kierunki i saldo migracji odzwierciedlają sytuację gospodarczą w poszczególnych krajach Unii Europejskiej. Krajami emigracyjnymi w Unii Europejskiej były głównie kraje Europy Środkowej i Wschodniej, a krajami imigracyjnymi Europy Zachodniej. Prognozuje się stały wzrost zarówno imigracji jak i emigracji w Unii Europejskiej w najbliższych latach. W kolejnych latach powinno wzrastać zapotrzebowanie na skuteczne rozwiązanie problemu systemu emerytalnego, związanego ze starzejącym się społeczeństwem w niektórych krajach Unii Europejskiej. Teoretycznie rozwiązaniem byłby wzrost zatrudnienia, jednak byłby on możliwy tylko w przypadku przyspieszonego wzrostu gospodarczego w tej części Europy. Wzrost zatrudnienia musi iść w parze ze wzrostem zapotrzebowania na większą liczbę pracowników, zarówno miejscowych jak i tych, którzy przyjechali w celu uzyskania zatrudnienia. Rozwój innego rodzaju ruchów migracyjnych, takich jak chociażby turystyczny czy religijny, jest zależny od poprawy sytuacji gospodarczej na świecie. Tracą zwłaszcza migracje turystyczne, gdyż postrzegane są przez wielu potencjalnych klientów jako niepotrzebny wydatek w trudnych czasach globalnego kryzysu. Większą mobilnością turystyczną charakteryzują się kraje, których społeczeństwa są bogate i mają zapewniony spokojny byt.

Literatura

Alonso F.G., 2009, *Can the rising pension burden in Europe be mitigated by immigration? Modelling the effects of selected demographic and socioeconomic factors on ageing in the European Union, 2008–2050*, Vienna Yearbook of Population Research, pp. 123–147.

- Beets G. and Willekens F., 2009, *The global economic crisis and international migration: An uncertain outlook*, Vienna Yearbook of Population Research, pp. 19–37.
- Coleman D., 2009, *Migration and its consequences in 21st century Europe*, Vienna Yearbook of Population Research, pp. 1–18.
- Corselli-Nordblad L., Vasileva K., 2010, *Population of foreign citizens in the EU27 in 2009. Foreign citizens made up 6,4% of the EU27 population*, Eurostat Press Office.
- Fihel A., Tyrowicz J., Kaczmarczyk P., 2008, *Migracje powrotne Polaków*, Biuletyn nr 5, Fundacja Inicjatyw Społeczno Ekonomicznych.
- Grabowska-Lusińska I., Okólski M., 2009, *Emigracja ostatnia?*, Wyd. Naukowe Scholar, Warszawa, s. 15–23, s. 220–223.
- Herm A., 2008, *Recent migration trends: citizens of EU-27 Member States become ever more mobile while EU remains attractive to non-EU citizens*, Eurostat.
- Kupiszewski M., 2002, *Modelowanie dynamiki przemian ludności w warunkach wzrostu znaczenia migracji międzynarodowych*, Prace Geograficzne, IG i PZ PAN, Warszawa.
- Monkiewicz M., 2008, *Globalny kryzys finansowy – przyczyny, działania naprawcze, ochrona konsumentów*, Rozprawy Ubezpieczeniowe, nr 5(2).
- Sobotka T., 2009, *Migration continent Europe*, Vienna Yearbook of Population Research, pp. 217–233.
- Wullt J., Herm A., 2008, *Immigration in the EU27 in 2006. 40% of immigrants who settled in the EU27 were citizens of EU27 Member States*, Eurostat Press Office.
- Vasileva K., 2009, *Citizens of European countries account for the majority of the foreign population in EU-27 in 2008*, Publication Office of the European Union.
- Vasileva K., 2010, *Foreigners living in the EU are diverse and largely younger than the nationals of the EU Member States*, Eurostat.
- Zaleski Z., 2008, *Migracja w Europie – wady i zalety*, KUL, Lubelska Szkoła Biznesu Sp. z o.o. Lublin, s. 100–103.

Strony internetowe:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

www.nb.portal.pl

www.11listopada1918.pl

International migrations in the European Union in conditions of the economic crisis

Migration, or the movement of population, aimed at temporary or permanent change of residence (PWN) and has always accompanied the mankind. There are various reasons for migration, mainly economic and political. Sometimes the population moves to experience other cultures and countries (tourism – migration). The intensity of migration movement and its direction reflects the economic status, stage of development, and social conditions in these areas. Countries which are attractive to tourists and have a good tourist base are characterized by a well-developed economy and low unemployment, as well as an attractive geographical location which makes them the most desirable places for migration. On the other hand, countries which are still passing the structural changes in the national economy, having a non-oriented domestic and foreign policy, faced with demographic problems and unemployment, located in very attractive geographic areas, are the countries attracting the immigrants. Such dependence can be seen between the countries of Western and Central Europe and Eastern European countries. The change of some factors, or destabilization of the overall situation in the world (as it happened in 2007 as a result of the global economic crisis) causes the profound

changes in migration flows and hence the need to change the approach to immigration by individual countries. However, migration (depending on its type) can cause gains or losses for the immigration and emigration countries as the changing global economic situation is becoming increasingly important.

mgr Dariusz Nowotnik
Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie
Instytut Geografii
Zakład Geografii Społeczno-Ekonomicznej
e-mail: orangehills@interia.pl